

ENTREPRENÖRSKAP

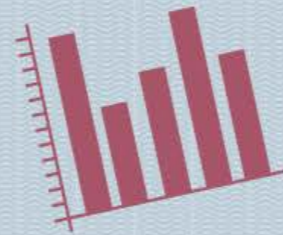
En praktisk handbok

Andra utgåvan

Ett undervisningsmaterial om entreprenörskap från **arena** skolinformation

Vad handlar entreprenörskap om?

Entreprenörskap är ett populärt begrepp i många sammanhang. Citaten här bredvid ger några exempel på hur ordet kan förklaras. Gemensamt för de flesta är att entreprenörskap handlar om att vara *kreativ, aktiv* och att *förverkliga* något. Att vara entreprenör, eller att ha ett entreprenöriellt synsätt handlar alltså inte bara om att starta företag och tjäna pengar – det är ett förhållningssätt som utgår från att vi människor mår bra av att vara kreativa och skapa något värdefullt för oss och vår omgivning.

I det här materialet utgår vi från dig, från din drivkraft och ditt engagemang. Engagemang kan utvecklas åt olika håll; vissa vill bli företagare, andra brinner för en förening, en organisation eller enskild fråga. Syftet med texterna i det här materialet är att få dig att göra saker som utvecklar dig själv, tillsammans med andra.

I Sverige finns en rad kända entreprenörer och det kan vara lockande att läsa om deras banbrytande idéer som lett fram till framgångsrika företag. Många har kämpat för sina idéer och lyckats förverkliga dem. Vissa leder företag som är kända över hela världen men förutom dem finns det tusentals entreprenörer som låtit sitt engagemang och personliga intresse vara drivkraften i sitt arbete. De har fantastiska liv utan att vara framgångsrika företagare med miljontals kronor på banken.

”Entreprenörskap handlar om att **utveckla nya idéer och att omsätta dessa idéer till något värdeskapande**. Värdet kan skapas i företag, i offentlig verksamhet och i föreningslivet.”

REGERINGEN ”STRATEGI FÖR ENTREPRENÖRSKAP
INOM UTBILDNINGSSOMRÅDET”

”Entreprenörskap i skolan är lika mycket ett pedagogiskt förhållningssätt i klassrummet som det är kunskap om egenföretagande. Det handlar om att **bevara och utveckla elevers inneboende nyfikenhet, initiativförmåga och självförtroende** redan från tidiga år.”

SKOLVERKET

”Entreprenörskap i skolan handlar alltså lika mycket om att **främja elevernas självförtroende, nyfikenhet, samarbetsförmåga och vilja att ta eget ansvar** som att ge kunskaper kring projektledning, företagsekonomi, affärsplanering och marknadsföring.”

FORSKNING.SE

Det här materialet är producerat av Arena Skolinformation, en del av Arenagruppen, i nära samarbete med ett antal fackförbund. På www.arbetslivskoll.se går det att hitta mer information. Där kan du också läsa mer om Arenagruppen och de fackförbund som finansierar denna skrift.

Text : Anna- Karin Linder, Ludvig Myrenberg, Staffan Kahn
Grafisk form och illustrationer: Anna Harvard
Uppdaterad 2023: Staffan Kahn
ISBN: 978-91-980250-0-2

arena skolinformation

Ett förhållningssätt

Entreprenörskap är så mycket mer än att bli framgångsrik i affärer, det handlar om en inställning och ett förhållningssätt till sig själv och sin omgivning. Ett förhållningssätt som gäller oavsett om du är egenföretagare eller anställd.

Några exempel på egenskaper som ryms inom förhållningssättet:

Söka lösningar istället för problem. Ofta finns de enkla lösningarna inom nära räckhåll även när problemen hopar sig. Men de kan vara svåra att se.

Kreativitet. Att våga tänka annorlunda och spurras av att hitta nya lösningar på enkla eller svåra problem.

Handlingskraft. Att ha tillräckligt med vilja och självförtroende för att agera utifrån sin övertygelse. Inte låta sig nedslås av kritik eller rädslan att misslyckas.

Samarbetsförmåga och förmågan att kommunicera med andra. Insikten att ensam inte är stark behövs för att kunna arbeta med andra och skapa ett stort nätverk. Tillsammans i en väl fungerande grupp kan resultatet av gruppens arbete bli mer än summan av dess deltagare.

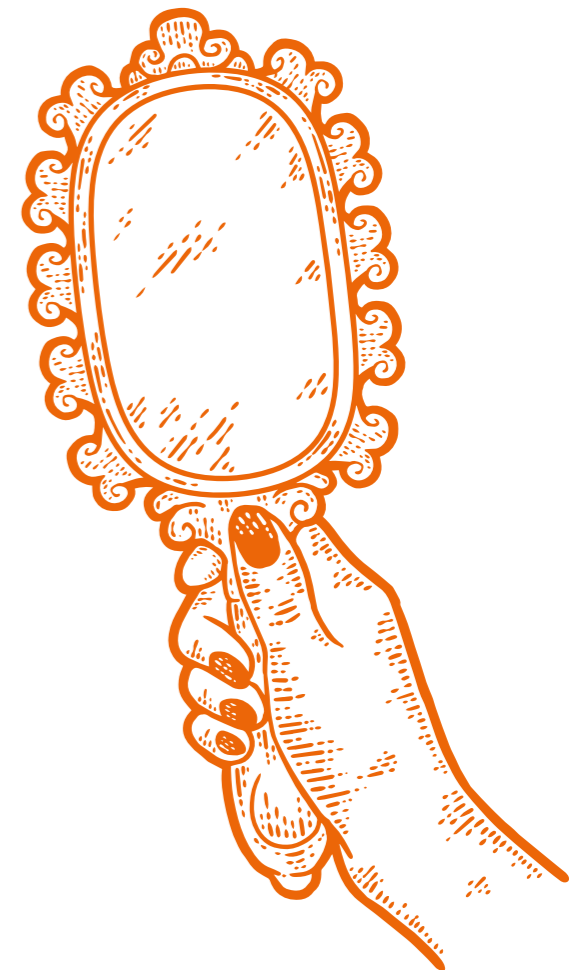
Tydlighet, nyfikenhet och ett öppet sinne. Det är lätt att samarbeta med någon som är öppen och tydlig i sitt sätt att vara. Det är många som uppskattar den som vågar be om hjälp och hjälpa andra.

Börja med dig själv

Vad innebär det att vara en företagsam person? Kanske kan det sammanfattas som förmågan att se och ta till vara möjligheter. Att hitta vägar att förverkliga saker som ligger i linje med den egna övertygelsen.

För att se och hitta nya möjligheter krävs ett visst mått av självförtroende och en god självbild. Då är det lättare att låta den egna övertygelsen väga tyngre än andras förväntningar eller åsikter. Men hur bygger man sitt självförtroende och en stabil grund för egna ställningstaganden? En bra utgångspunkt är att börja med sina egna erfarenheter, kunskaper och värderingar.

Att börja med sig själv snarare än att snekla på andras framgångar är kanske inte så lätt som det låter, men definitivt en väg värd att pröva. Vad kan du? Hur ser det ut omkring dig? Vad kan du göra med de kunskaper och erfarenheter som just du har? Vad behöver du ta reda på för att komma dit du vill?

En företagsam person...

... är **kreativ**. Ser saker ur olika synvinklar, hittar nya lösningar på problem.

... är **engagerad**. Drivs av något som är betydelsefullt, uppfylls av att göra något viktigt.

... är **företagsam**. Organiserar sig så att idéer och tankar förverkligas.

... är **handlingskraftig**. Tar tag i saker vid rätt tidpunkt, tror att det är bättre att göra något än att vänta, gör något som driver arbetet framåt.

... är **förändringsvillig**. Ser problem och söker vägar till förändring, inser att förändringar kan leda till något positivt.

... är **envis**. Ger inte upp när motgångarna kommer, kämpar på trots att det är jobbigt.

... **kommunicerar**. Uttrycker sig på ett sätt som bidrar till ett bra arbetsklimat.

... **nätverkar**. Lyssnar på andra och samarbetar på ett sätt som bidrar till att utveckla idéer och skapa nya sammanhang tillsammans med andra.

... **har självinsikt**. Känner sina fel och brister, men har samtidigt koll på styrkorna.

... är **modig**. Vågar göra saker som ingen förväntar sig.

Vi vill att du ska tro på dig själv!

Författaren Aksel Sandemose skrev om den avundsjuke stämning som fanns i byn där han växte upp. Den förtryckande attityden sammanfattade han i den så kallade Jantelagen. Här är en omvänd version. Det är en god vägledning för den som vill utveckla sin person, sitt engagemang och sin kreativitet.

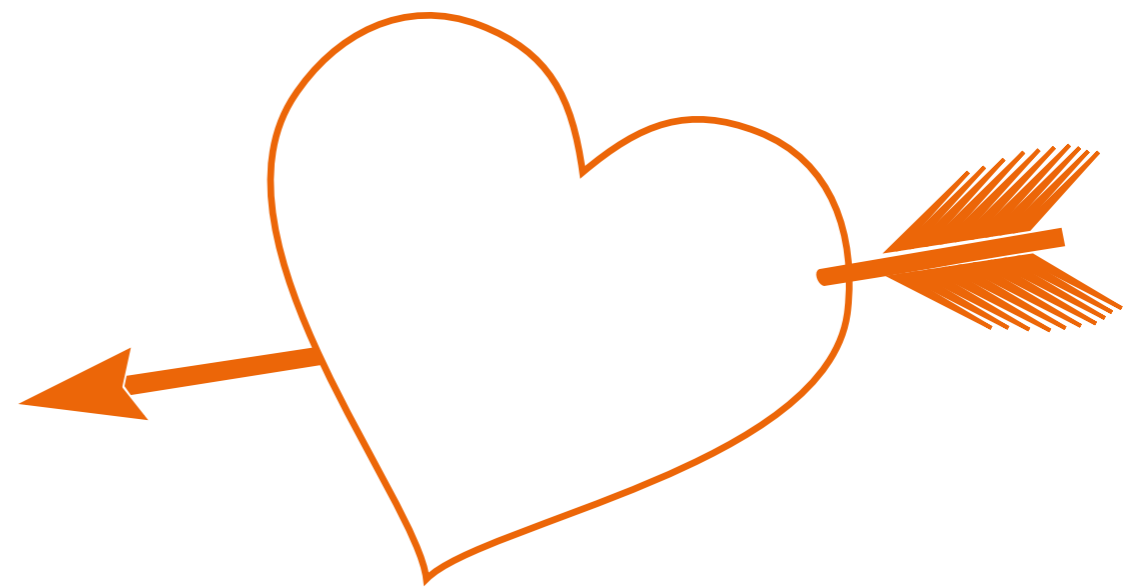
Anti Jantelag

- Du ska tro att du är något.
- Du ska tro att du är lika god som alla andra och alla andra lika goda som du.
- Du ska tro att du är lika klok som andra, ibland klokare.
- Du ska veta att du är lika bra som andra. Om du vet att du gör ditt bästa kan du uppskatta dem som är bättre.
- Ibland vet du mer än andra.
- Du är inte förmer än andra, men du är enastående precis som alla andra.
- Du duger till mycket.
- Skratta åt dig själv och din värld, det gör dig fri.
- Du ska tro att många bryr sig om dig.
- Du ska tro att du kan lära andra en hel del, och lära dig av dem.

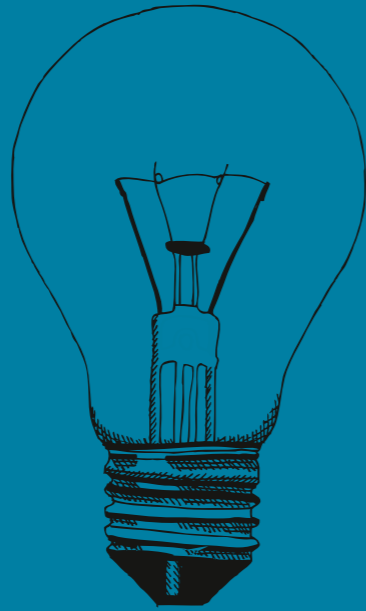
Vi vill att du ska vara aktiv!

I det här materialet är din och gruppens aktivitet i centrum. Vi vill att du ska vara aktiv, det är det bästa sättet att bli mer entreprenöriell. Texterna är uppdelade i tre delar. Den första delens texter och aktiviteter handlar om hur du kan utveckla dina idéer och ditt engagemang. I den andra delen ligger fokus på samarbete i grupp. För att lyckas i ett projekt krävs ett en god förmåga att arbeta tillsammans med andra. Den avslutande delen ger dig några praktiska redskap och tips på det du behöver för att kunna förverkliga dina idéer och projekt.

Vi vill med denna skrift bidra till att öka tilliten till dig själv, ge dig verktyg att tänka i nya banor, så att du känner en större trygghet i att skapa och våga göra det som just du brinner för.

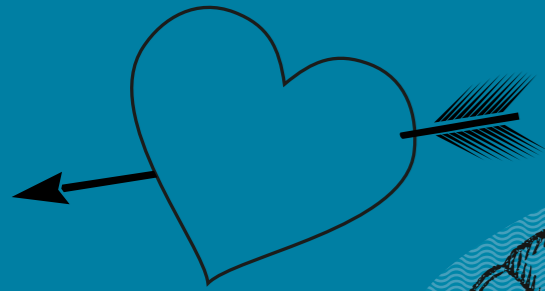
1.

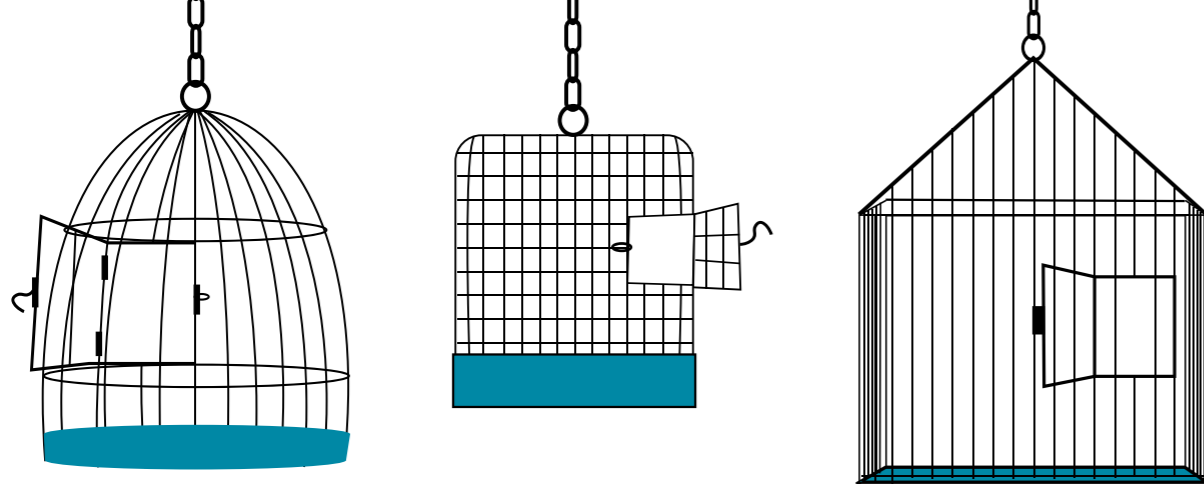

Dina idéer och ditt engagemang

Allt entreprenörskap börjar med en idé som du brinner för. Det behöver inte alltid vara en affärsidé, det kan lika gärna vara något som du vill ändra på i skolan, eller något du vill kunna göra på fritiden där du bor. Men hur känner du igen en bra idé? Hur ska du kunna få din idé till att faktiskt bli ett genomtänkt förslag? Var ska du börja? Och hur presenterar du idén sen, när det blivit dags att genomföra den? Vad är viktigt att tänka på?

Den första delen innehåller övningar som handlar om kreativitet och idéer – hur du kan komma igång med idéarbetet och hur du sen kan gå vidare och förädla din idé. Det finns förslag på hur du ska jobba med idéer i grupp, och hur du kan jobba ensam. Den här delen handlar också om hur viktigt det är att ta sina idéer och sitt engagemang på allvar. Att våga utmana sig själv och andra, att omarbeta, renodla och presentera sina idéer. Förhoppningen är att du, ensam och i grupp, ska få verktyg som kan användas för att starta ett projekt.

Kreativitet – släpp dina tankar fria!

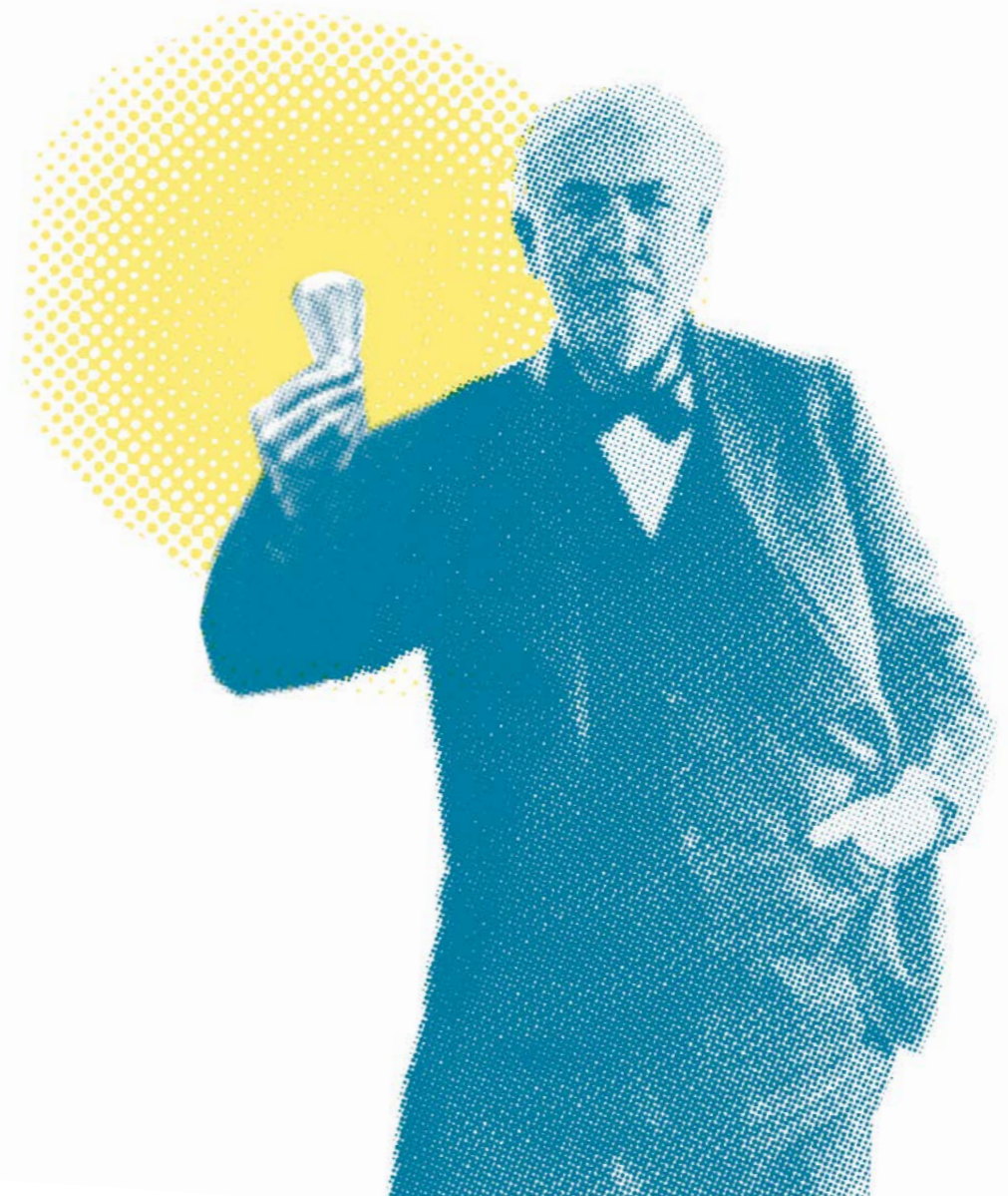
Att vara kreativ innebär att utgå från sig själv, sina egna tankar, kunskaper och erfarenheter. Den kreativa processen handlar om att använda dessa för att hitta nya lösningar på gamla problem. Att lära sig använda sin kreativitet är en god investering för framtiden. Kunskap, erfarenhet och en god vilja är bra, men den som tillför kreativitet hittar ofta en väg.

Man kan träna upp sin kreativitet, det handlar om att utmana gamla tankar och söka vägar för nya tankebanor. Ofta kan det vara bra att satsa på kvantitet, det vill säga att släppa loss tanken och få igång flödet av idéer.

Här följer några övningar som du kan testa själv och tillsammans med andra. Det kan ta emot att behöva jobba med sin kreativitet. Det besvärliga är att ta sig förbi sina mentala spärrar. Spärrarna skapar du själv varje gång du intalar dig själv att du inte duger, att det du kommer med är värdelöst eller att ingen tycker att dina förslag är tillräckligt bra. Det är spärrar som hindrar dig när du ska vara kreativ. Att träna sin kreativitet är att träna på att släppa sina spärrar. I det arbetet finns inget rätt eller fel.

“Jag har inte misslyckats, jag har precis hittat 1000 idéer som inte fungerar.”

THOMAS EDISON, UPPFINNARE SOM
BLAND ANNAT UPPFANN GLÖDLAMPAN.

CIRKLARNA

Den här övningen görs bäst i en liten grupp på cirka 4–6 personer.

1 Rita upp 30 cirklar på ett blankt papper (eller använd underlaget från lärarhandledningen.)

2 Utgå från cirklarna och rita så många olika saker du kan på 3 minuter. Släpp loss din kreativitet och låt idéerna flöda fritt. Tänk inte så mycket, rita det som dyker upp i huvudet. Målet är att göra så många bilder som möjligt! Släpp spärarna. Klara, färdiga, gå.

3 Titta på bilderna och diskutera i gruppen. Vad har ni hittat för olika motiv och lösningar? Hur tänkte du när du började? Var det något som hindrade dig när du ritade?

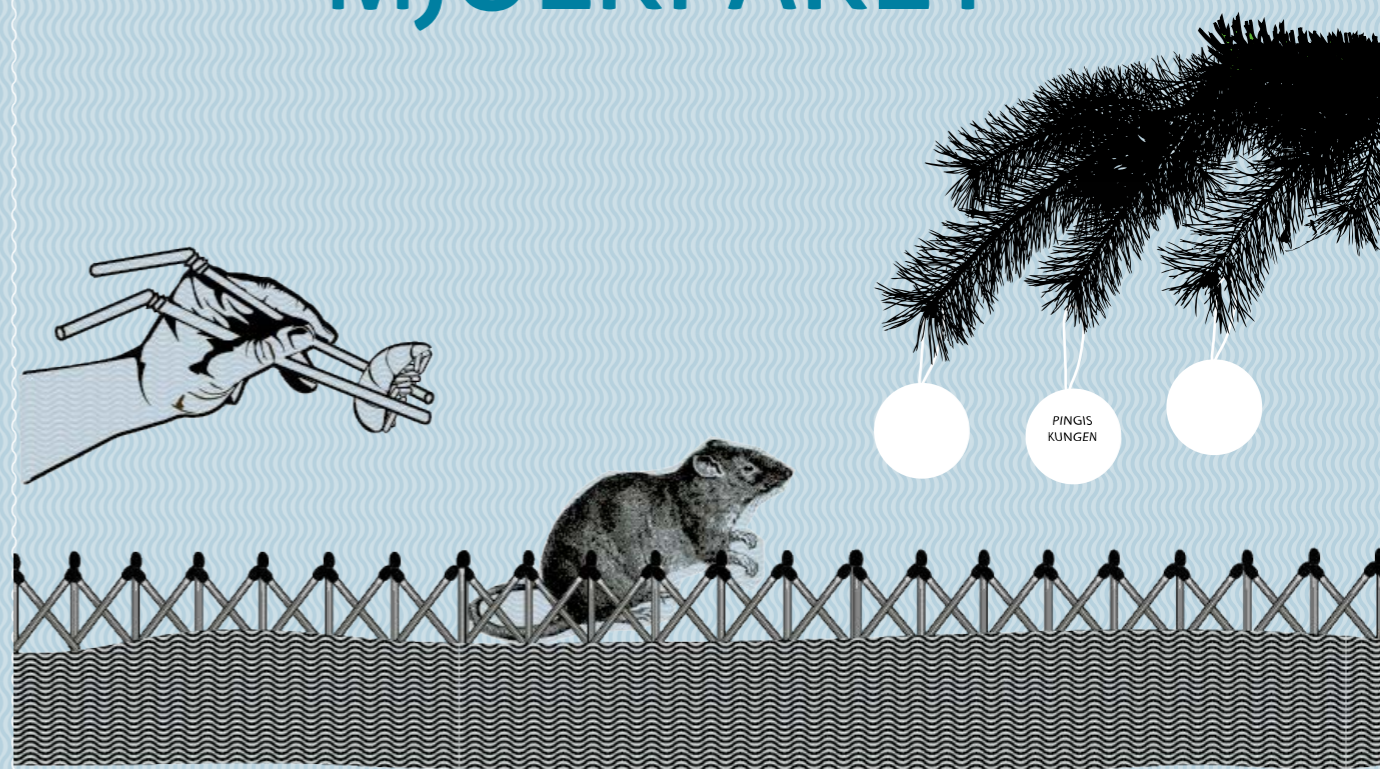

Tänk utanför lådan

Ett sätt att träna sin kreativitet är träna sig på att tänka i nya, annorlunda banor. Att tänka utanför de givna ramarna, utanför det som man förväntar sig.

Skriv ner minst tio nya användningsområden för de här sakerna:

SUGRÖR
PINGISBOLL
TÄNDSTICKOR
MJÖLKPAKET

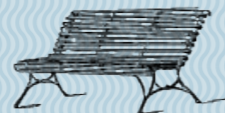

Kreativ promenad

Ta en kort promenad på omkring 20 minuter i din omgivning. Under din promenad ska du välja ut några vardags saker och hitta nya kreativa lösningar på hur de kan användas på andra sätt.

- 1** Välj ut en lagom lång promenad runt skolan eller där du befinner dig. Ta med penna och papper.
- 2** Sök efter vardagliga saker längs din väg. Stanna till och fundera ut nya användningsområden eller nya lösningar på de saker du hittar.
- 3** Skriv ner vad det är för sak du valt. Fyll sedan på med kreativa idéer och förslag på nya användningsområden. Till exempel: En bänk – hur kan den användas på ett nytt sätt? Dynor, musik, hopfällbar, skriva meddelanden ...
- 4** Vill du styra det du ska utveckla kan du försöka hitta nya användningsområden ur olika teman. Till exempel: miljö, tjäna pengar, skapa samhällsnytta.

Så här skulle jag vilja att det såg ut

Det finns så många olika områden och problem att engagera sig i. Frågan är vad du själv tycker är viktigt. Vilka frågor brinner du för? Om du hade tid och pengar att göra en förändring, vad skulle du då satsa på? Här finns några frågor som du kan använda för att sortera och skapa dig en bild över vad du skulle vilja ändra på och hur det skulle kunna gå till.

- 1** Skriv ner saker som du inte gillar. Saker som du skulle vilja förändra, förbättra eller påverka.
- 2** Skriv ner hur du skulle vilja att det såg ut istället.
- 3** Gör en lista på tänkbara hinder. Skriv ner saker som kan hindra att en förändring sker.
- 4** Gör en lista på möjligheter. Skriv ner saker som skulle göra det möjligt att skapa den förändring som du vill.
- 5** Arbeta vidare tillsammans med andra genom att diskutera, jämföra och utveckla varandras listor. Testa ett post-it-orama, se sidan 16.

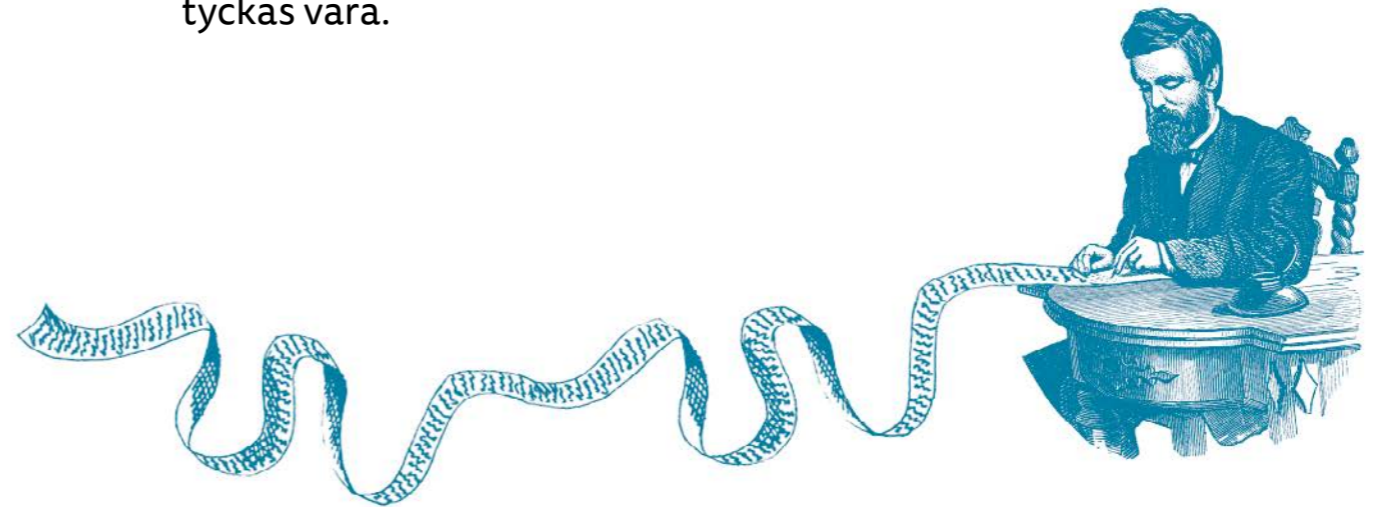
Att kläcka och vaska idéer

Att kläcka idéer är en svår konst. Men det är en förmåga som är värdefull i många sammanhang, och som kan tränas. Oavsett om du vill skapa förändringar i skolan, på arbetet eller om du vill tjäna pengar på någon smart affärsidé så kommer du att behöva finslipa din förmåga att utveckla idéer.

Ju fler idéer det finns att välja mellan, desto fler intressanta alternativ finns det att arbeta med.

En tvåstegsmetod när du behöver komma på en bra idé

1. Ös på! Att släppa på sina krav och sina föreställningar och bara ösa på med massor med idéer är den första fasen. Viktigt här är att inte värdera eller bedöma det du kommer på, släpp tanken helt fri och skriv ned alla idéer, hur dåliga de än kan tyckas vara.

2. Välj ut de idéer du tycker fungerar. Först i den andra fasen börjar du värdera och sortera för att på så sätt vaska fram de eventuella guldkorn som finns.

Idéfabriken

Idéfabriken är spelet där ni tillsammans vaskar fram idéer om allt möjligt. Tillsammans ska ni kläcka så många idéer som möjligt på kort tid, den bästa idén tas sedan om hand och utvecklas av gruppen. Spelas på 2 – 8 personer.

1. Börja med att ta fram de kategorier som ni ska utgå från:

A. Tjänst eller pryl?

Det första steget är att bestämma om idéerna ska handla om en tjänst eller en pryl. Slå en tärning (eller dra lott från 1–6) och skriv in resultatet i spelmallen på nästa sida.

● ● ● = Tjänst

●● ●● ●● = Pryn/sak

B. Område

Nästa steg är att bestämma inom vilket område idéerna ska riktas mot. Slå tärningen och skriv in resultatet i spelmallen.

● = Bostad
(hushåll i Sverige)

●● = Skolan

●●● = Butik/affär

●●● = Klubb/förening

●●●● = Trafiken

●●●● = Valfritt område,
gruppen väljer

C. Inriktning

Det tredje steget är att bestämma inriktning för idéerna. Slå tärningen och skriv in resultatet i spelmallen.

● = Förändra attityder   ●● = Förändra beteende   ●●● = Tjäna pengar
●●● = Skapa glädje   ●●●● = Förbättra miljö   ●●●●● = Valfritt område,
gruppen väljer

2. Spåna idéer

Nu har ni bestämt ramarna, kategorierna, för idéfabriken. Nästa steg är att spåna fram så många idéer och förslag som möjligt på 5 minuter. Var och en skriver ner så många idéer som möjligt. Nu gäller det att aktivera kreativiteten och låta idéerna flöda. Men håll er inom de bestämda kategorierna! Bry er inte om kostnader eller vad som kan anses rätt eller fel. Ös på!

3. Sortera och välj ut

Räkna igenom alla idéer och förslag när tiden är ute. Hur många idéer fick ni ihop? Vem skrev flest? Sortera nu era idéer. Ta bort de som faller utanför kategorierna. Samla ihop och gör en lista över de idéer gruppen tycker är bäst. Välj ut eller rösta fram den idé som gruppen tycker var allra bäst.

4. Utveckla den bästa idén

Hur skulle idén kunna förverkligas? Vilka resurser skulle krävas? Hur skulle det se ut i framtiden om idén blev förverkligad? Skriv och spåna vidare.

5. Gör en presentation

Presentera er utvecklade idé för klassen eller för någon annan grupp. Rösta i klassen/grupperna fram den bästa idén.

ÖVNING

Idéverkstaden POST-IT-ORAMA

EN IDÉ KAN INNEHÅLLA SÅ MYCKET MER ÄN VAD MAN TROR FRÅN FÖRSTA BÖRJAN! DEN HÄR ÖVNINGEN HANDLAR OM HUR EN IDÉS OLIKA MÖJLIGHETER KAN UNDERSÖKAS.

MATERIAL:

- PENNOR,
- STORT BORD,
- POST-IT-LAPPAR,
- NÅGOT ATT TA TID MED.

1. VÄLJ EN IDÉ

Välj en av idéerna från "Så här skulle jag vilja att det såg ut" på sid 10 eller utgå från en idé som gruppen är överens om.

Exempel: Gruppen bestämmer sig för att testa idén med att försöka få skolan att bli mer miljövänlig.

5 min

2. SPÅNA RUNT IDÉN

Under fem minuter ska alla skriva så många post-it-lappar som de bara kan komma på. Skriv ner vad som helst som har med idén att göra. Sätt post-it-lapparna i en enda röra på bordet.

Exempel: Fixa en lista med miljövänliga produkter, se till att skolan köper in en kompost till avfallet i skolmat-salen, få hit en miljöexpert som föreläser.

3.

SORTERA POST-IT-LAPPARNA

När tiden är ute går gruppen igenom lapparna, en och en. I tur och ordning väljer ni en lapp och läser vad som står på den. Den som skrivit lappen får förklara om det inte är solklart vad som menas.

Under tiden lapparna läses upp så försöker gruppen tillsammans att sortera dem. Gör några kategorier som ni tycker behövs. Exempel: Åtgärder på skolan, information, saker som behöver ändras på, osv.

4.

SKRIV NER IDÉERNA SOM KOMMIT FRAM

När alla lappar är upplästa och sorterade tar någon på sig att skriva ned dem.

Detta kan sen användas som underlag för att diskutera vidare om idén mer konkret.

Självklart kan den här övningen användas för andra typer av idégenerering. Välj bara ett annat tema.

Exempel: Problem som kan uppstå om skolan blir mer miljövänlig, eller Vad kan vi som grupp göra för att skolan ska få upp ögonen för detta?

FÖRDELEN MED DENNA METOD ÄR ATT DET KOMMER UPP MASSOR AV FÖRSLAG UNDER VÄLDIGT KORT TID SOM INTE SKULLE HA KOMMIT OM GRUPPEN BARA DISKUTERAT.

Att presentera sina idéer

Vad är det man minns när någon presenterat något eller visat något? Minns du vad som sades, eller minns du på ett ungefär vad det handlade om? Fanns det en bild? Minns du hur personen pratade?

1. Vad är en bra presentation?

Diskutera i gruppen hur ni tycker att en bra presentation ser ut. Vad är det som engagerar lyssnarna? Vad är det som gör att man blir intresserad och tar till sig innehållet i en presentation? Diskutera i gruppen och ta fram en lista på ett antal saker som ni tycker utmärker en bra presentation.

2. Välj ut en idé och vad ni vill säga

Välj en av idéerna ni jobbat med tidigare i häftet. Fundera kring hur den idén skulle kunna presenteras för en publik. Vad vill ni ha sagt med presentationen? Hur vill ni att de som lyssnar ska uppfatta idén? Ska de bli engagerade, arga, eller kanske reagera mot något?

Exempel: En presentation om hur växthuseffekten påverkar oss och hur vår livsstil gör att miljön försämras – därför bör skolan satsa på en mer miljövänligare profil.

3. Planera en presentation

Här är några tips att tänka på när en idé ska presenteras:

- Bestäm innan vem som säger vad och i vilken ordning.
- Tänk på att ha ögonkontakt med publiken. Titta inte ner i stödorden.
- Skriv ett punktmanus, inte exakt vad som ska sägas. Det ska inte kännas för inövat för den som lyssnar.
- Bilder och musik är bra hjälpmedel, men låt det inte ta över.
- Om presentationen är en Powerpoint/slideshow-presentation, kom ihåg att det som sägs inte ska vara exakt det som står på skärmen. Det som står på skärmen ska bara sätta rubriken, eller sammanfatta det som sägs.
- Presentationen ska sluta med ett förslag. Exempel: Därför anser vi att skolan aktivt borde stödja en miljöprofil.

4. Testa presentationen

Dela upp er i två grupper och testa presentationen på varandra. Den ena gruppen genomför presentationen, den andra agerar publik och kommer med konstruktiv kritik och förbättringstips. Stäm av mot de punkter ni tagit fram för en lyckad presentation eller använd texten: "Några punkter för en lyckad presentation".

5. Förbättra presentationen

Diskutera hur ni kan förbättra presentationen.

Att tänka på inför en presentation

Det är upp till dig och gruppen om presentationen blir lyckad eller inte. Därför kan det vara värt att utgå från några enkla knep. Målet med presentationen är att påverka andra och i allra bästa fall får du åhörarna att reagera.

Några punkter för en lyckad presentation:

- **Vad är problemet?** Vad är det som är så viktigt? Åhörarna ska förstå att det ni har att säga är viktigt och intressant. Ett tips är att utgå från en händelse (jag blev verkligen förbannad när jag insåg att ...), eller ett exempel på problemet: (jag har en kompis som ... det visar hur illa det är ...)
- **Därför är det här ett problem.** Berätta om varför det här är ett problem. Vem drabbas värst? (jag blir arg därför att ... de som drabbas värst är de ...)
- **Det här är vårt förslag, vår idé.** Berätta nu om på vilket sätt ert förslag och hur er idé göra något åt problemet. Ge gärna flera förslag på vad ni tycker att man ska göra.
- **Därför är vårt förslag bra.** Berätta om varför förslaget eller idé är så bra. Använd argument, fakta eller påståenden som åhöraren kan hålla med om. Argumentationen ska övertyga åhöraren om att idén eller förslaget är bra och trovärdigt. (Vi är helt säkra på att vårt förslag är bättre än ...)
- **Till sist ...** Om ni vill gör ni en avslutning som återkopplar till inledningen och sammanfattar budskapet igen. Avslutningen sammanfattar vad du vill att åhöraren ska ta med sig hem.

Så engagerar du dina åhörare

Det är en konst att få folk att lyssna. Följer du några av de här knepen kommer du att få bättre tryck i din presentation

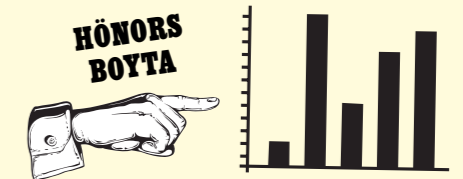
Engagemang! Det allra viktigaste är att visa att du är engagerad. Ett bra tal inspirerar och påverkar lyssnarna känslomässigt.

KÖP
EKOLOGISKA
ÄGG!

Var personlig! Använd erfarenheter och exempel från ditt eget liv i talet. Publiken ska kunna lita på att det du säger är sant. Spela inte över, var dig själv.

Använd fakta och logik! Att bara tycka något kan vem som helst göra. Därför är det viktigt att du bygger ditt resonemang på fakta.

Få publiken att reagera! Att väcka publikens känslor är ett bra sätt att få dem att ta till sig det du vill säga. Använd tydliga och uppseendeväckande exempel eller berättelser för att få dem att bli arga, glada eller förvånade.

Intervju med **Kristin Lindqvist, Frida Larsson** och **Tina Löfgren** på kommunikationsbyrån Geektown.

Geektown kommunikationsbyrå växte fram under studietiden på Luleå tekniska universitet, där grundarna studerade kommunikation och grafisk form mellan åren 2008–2011.

Vad är era bästa tips för att utveckla och komma på nya idéer?

Att aldrig sluta vara nyfiken, samt ha koll på vad som händer runt omkring dig och inspirera varandra. Det handlar också om att känna sig trygg i gruppen och visa varandra ömsesidig respekt och framför allt vara lyhörd för varandras idéer. Sedan är det också viktigt att ordet nej inte får användas förrän det är dags att börja skala av och realisera idén, då ordet nej begränsar kreativiteten. Det är i en sådan miljö det är möjligt att komma på nya idéer.

Ni är ett personalkooperativ som dessutom har ett hängavtal med Unionen. Berätta lite mer om vad det innebär: Hur vill ni vara som arbetsgivare?

Vi vill vara en rolig och lustfylld arbetsplats, där det ska vara lätt att kunna påverka och göra sin röst hörd som anställd. Jag har erfarenheter av att jobba på andra arbetsplatser där det varit svårt eller inte möjligt att påverka sin vardag. Så vill vi inte att det ska vara på vår arbetsplats, säger Kristin Lindqvist.

Som arbetsgivare ser vi att det är viktigt att skapa en bra balans mellan arbete och fritid. På jobbet vill vi ha kul, vi vill att det ska vara en familjär stämning där alla får vara precis som de är. Tillsammans i arbetsgruppen ger vi förslag på vad vi

“Vi har ett uttryck som är 'Happy, happy!' Vilket är en bättre och snällare version av win, win, Alla blir nöjda och glada, helt enkelt!” Tina Löfgren.

kan göra för att skapa den arbetsplats som alla vill ha. Det kan handla om allt från temadagar eller val av musik till slumber party som after work, inget är för litet eller stort. Det ska vara kul att komma till jobbet, helt enkelt, säger Frida Larsson.

För oss är det en självklarhet att vi som arbetsgivare ser över att samtliga på byrån har det grundläggande skyddet. Det innebär att som anställd på Geektown ska du inte behöva fundera på om du är försäkrad på arbetstid, eller kan ta sammanhängande semester, eller om företaget pensionssparar utöver den statliga avsättningen av pensionssparande. Vi vill vara en kul och trygg arbetsgivare, säger Tina Löfgren.

Från vänster: Bäm Stugendal, Frida Larsson, Kristin Lindqvist (nere), Tina Löfgren, Karin Bergdahl

2.

Att arbeta med andra

Vad krävs för att en arbetsprocess ska bli effektiv? Är det raka led, peka med hela handen och disciplin som gör att arbetet blir gjort? Inte riktigt. Det absolut effektivaste arbets sättet är det som tillämpar metoder som gör att alla som arbetar tillsammans mår bra. Visst låter det rimligt? Men det är svårare än det låter.

En grupp människor som arbetar tillsammans är sårbara för en mängd processer som påverkar stämningen i gruppen. Det kan vara olika syn på vad arbetet tillsammans innebär, olika sätt att kommunicera, saker som är svåra att prata om, till exempel personkemi eller att man inte säger vad man tycker.

Den här delen innehåller aktiviteter som hjälper dig och din grupp att prata om vad som kan hända i en grupp när man ska samarbeta. Målet är att ni ska skapa ett bättre arbetsklimat i gruppen, effektivare och mer demokratiska möten. Det är kunskap som du kan ta med dig ut i arbetslivet, och som aldrig någonsin är oanvändbar.

HEJJA!

I materialet finns också några övningar som handlar om att testa situationer där gruppssamarbeten gått helt fel, slutat i konflikter och kaos, och hur du och din grupp kan lösa detta. Det är också fokus på dina egna tankar och idéer när det gäller att arbeta tillsammans med andra. Att jobba med grupprocesser kan inledningsvis kännas som att det tar tid från själva arbetet, men när du väl lärt dig metoderna så kommer du att se hur arbetet blir smidigare, kommunikationen med de du jobbar med mer friktionsfri. Att ta ansvar för hur grupper mår är kunskap som inte ska underskattas.

Gruppens välmående – rundor

Att jobba i grupp kan vara roligt, utmanande och produktivt, men ibland också slitigt och besvärligt. Det finns metoder som gör att arbetet i gruppen går smidigare. Om alla i gruppen mår bra så blir det roligare att arbeta tillsammans och det blir mer gjort. För att få ett bra arbetsklimat i en grupp krävs det att deltagarna känner sig trygga, både med sin egen roll och med övriga i gruppen.

Ett sätt att öka gruppens välbefinnande och trygghet är att ibland prata i *rundor*. En runda är en metod där varje person i en grupp får säga något på ett bestämt ämne utan att bli avbruten. De andra i gruppen lyssnar koncentrerat tills personen är klar och skickar vidare ordet till nästa person.

Förslag på rundor:

1. Innan gruppen börjar arbeta

Ta en runda på temat: Hur mår jag just nu och hur känns det inför dagens arbete?

Fördelar: Om det finns tid att inför gruppen berätta om att man inte hann äta frukost eller att det känns lite rörigt med vem som ska göra vad, så är det lättare att förstå varför någon beter sig som den gör. Det är också lättare att samtala om saker som gruppmedlemmar sett som utmaningar eller problem med det arbete gruppen ska utföra.

2. Innan stora beslut ska fattas

Ta en runda på temat: Hur tänker du inför det beslut som vi nu ska fatta?

Fördelar: Istället för att ge sig in i en hetsig diskussion där bara de som skriker högst får prata kan det vara värdefullt att ta en runda innan diskussion utbryter. Då får alla i gruppen chans att uttrycka vad de tycker innan de måste stå för det i en diskussion. Om man inte håller med eller kommer på viktiga saker medan någon annan pratar i rundan, spara det tills alla är klara.

3. Precis innan gruppen slutar

Ta en runda på temat: Hur mår jag just nu och hur har dagen varit?

Fördelar: Det är samlande, om gruppen har varit utspridd och gjort olika saker. Det blir ett naturligt avslut på det man gjort.

Möten och diskussioner – hur gör man?

Att diskutera är både roligt och svårt på samma gång. Ibland urartar diskussioner till tjafs och ibland kan det vara svårt att få alla att lyssna på varandra. Men det finns metoder för hur en grupp kan diskutera och bli mer konstruktiv. Ofta behövs en person som leder mötet; håller i ämnet, fördelar ordet, ser till att diskussionen inte avviker från ämnet och att alla får prata. Här kommer några konkreta tips för bättre diskussionsklimat.

Så här blir diskussionen effektiv:

- 1. Gruppen utser en diskussionsledare.** Det behöver inte vara svårare än att någon i gruppen erbjuder sig att hålla i diskussionen.
- 2. Bestäm en metod.** Gruppen bestämmer sig för vilken slags metod den vill använda. Det kan till exempel vara: En runda om vad varje gruppmedlem tycker och sen fri diskussion.
- 3. Behövs ytterligare metoder?** Diskussionsledaren föreslår ytterligare metoder om det verkar behövas. Till exempel att använda talarlista. (Se nästa sida).
- 4. Ställ frågor.** Det är diskussionsledarens ansvar att även ställa frågor. Till exempel: Har jag förstått det rätt att gruppen vill säga ja till förslaget? Eller: Vi verkar inte komma vidare just nu, ska vi fortsätta till nästa punkt och fundera lite på detta?
- 5. Låt diskussionsledaren summera.** När diskussionen lider mot sitt slut ska diskussionsledaren summera vad gruppen kommit fram till.

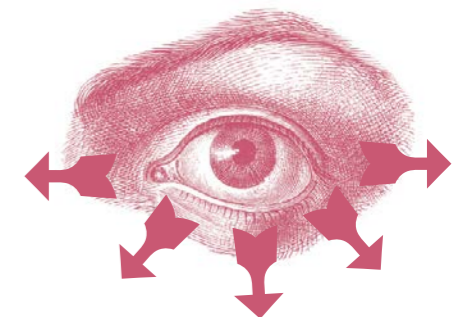
Några viktiga begrepp:

Talarlista. En person är ansvarig för att skriva upp alla som vill säga något på en talarlista. På så sätt behöver man inte sitta och räcka upp handen länge och kan koncentrera sig på vad som sägs. När den som är ansvarig (oftast diskussionsledaren) har sett den som räcker upp handen räcker det med att nicka för att visa att personen har blivit uppsatt på listan. Det är även viktigt att den som håller i talarlistan säger ifrån om talarordningen bryts och ber gruppen att komma tillbaka till talarlistan.

Fokus. Som diskussionsledare är det viktigt att ha fokus på vad som händer i samtalet och med gruppen. Diskussionsledaren måste vara intresserad av vad som sägs och hjälpa till att dela ut ordet eller få tyst på gruppmedlemmar som inte håller sig till talarlistan eller småpratar sinsemellan.

Blickfördelning. Om du som diskussionsledare ska prata länge, eller göra ett inlägg i diskussionen, se till att du vänder dig till alla som deltar i diskussionen lika mycket och lika ofta.

Även om du inte är den som håller i mötet kan du hjälpa till, till exempel genom att föreslå ovanstående metoder, eller ta ansvar för att alla ska få lika lång talartid.

Intervju med **Omid Sakhdari** Taxichaufför och ordförande i Taxiunionen, en ideell förening som arbetar för bättre arbetsvillkor i taxibranschen. De startade en egen, schysstare, taxi-app.

Vad är det bästa med ditt arbete?

Jag har arbetat i över 20 år både som taxichaufför och är även åkare med rätt att anställa andra chaufförer. Det bästa är friheten att kunna välja sina arbetstimmar. Det är även ett socialt jobb där du träffar många olika sorters människor och får höra deras syn på livet, alltifrån en femåring till en vd på ett stort företag.

Vad är det sämsta med ditt arbete?

Otryggheten där du har dåligt skydd både från app-företagen och myndigheter. Som egenanställd chaufför får du stå för väldigt stora kostnader själv som underhåll av bilen, sociala avgifter och försäkringar. Om du kör för ett app-företag som Uber eller Bolt tillkommer dessutom en användaravgift för att få använda sig av tjänsten och få in kunder den vägen. Avgiften kan vara så hög som 25% av din dagersättning.

Hur kom det sig att ni startade Taxiunionen?

2015 körde jag taxi för Uber som då hade funnits ett par år i Sverige. Chaufförerna behövde arbeta väldigt långa arbetspass för att få ihop en skälig dagsinkomst. Ibland upp till 17 timmar per dag, 7 dagar i veckan. Samtidigt behövde de betala för att vara på plattformen men hade inga möjligheter att påverka till exempel prissättning och avgifter. På en stor konferens som Uber ordnade för deras chaufförer ställde

“Vi vill skapa en mer hållbar bransch, öka kontrollerna på vilka som får köra taxi och höja yrkets status.”

jag mig upp och sa ifrån om detta. Vilket ledde till att jag blev avstängd från Uber. 2019 startade vi Taxiunionen. Vi vill skapa en mer hållbar bransch, öka kontrollerna på vilka som får köra taxi och höja yrkets status.

Vi har ordnat flera demonstrationer och jobbar mycket med opinionsbildning. Vi deltar till exempel i en forskningsstudie om gigarbetares hälsa. Vi har även haft flera möten med Uber och Bolt med syfte att förbättra arbetsvillkoren. Dessa har tyvärr inte gett resultat. Det ledde till att vi startade den egna appen fair-taxi. Taxiunionen är delägare i bolaget och kan bestämma över priser och avgifter. Priset är något högre för kunden jämfört med app-företagen. Vi märker att många är beredda att betala lite mer för att veta att förarna har bättre arbetsvillkor. Det gör att chaufförerna kan arbeta någorlunda normala arbetsdagar.

Vad är det viktigaste att tänka på för att skapa goda arbetsförhållanden i din bransch?

Det som framförallt behövs är politiska beslut om hårdare reglering av taxibranschen, som reglerad prissättning och hårdare krav på vem som får köra.

Vem är du i projektet?

Alla som ingår i en grupp eller ett projekt intar medvetet eller omedvetet olika typer av roller. Gruppens olika roller för med sig förväntningar från personer och de andra i gruppen. Den som är duktig på att uttrycka sig förväntas kanske vara den som tar tag i den muntliga presentationen eller är kanske den som förväntas vara den som ringer de där jobbiga telefonsamtalen.

Om gruppens roller blir tydliga och alla känner sig trygga med sig själva och de övriga kan ett mycket kreativt och effektivt samarbete uppstå. Medlemmarna i gruppen kan då stötta och peppa varandra på ett bättre sätt och gruppen blir mer sammansvetsad.

Med hjälp av testet på nästa sida kan du ta reda på vilken roll som ligger dig närmast. Testet utgår från fyra olika typiska roller: Pådrivaren, Inspiratören, Lyssnaren och Den ordningsamme.

Alla roller behövs och har en viktig funktion i gruppen. När det fungerar som bäst kompletterar rollerna varandra. De flesta personer kan känna igen sig i flera roller. Men testet kan hjälpa dig att få en uppfattning om vilken eller vilka rolltyper som var och en i gruppen trivs bäst med.

TEST

VILKEN ROLL LIGGER DIG NÄRMAST?

Tänk efter vilken siffra du skulle säga stämmer in på dig för de olika påståendena.

1. Håller inte med 2. Håller med till viss del. 3. Håller helt med.

PÅDRIVARE

- Jag är målinriktad och vill gärna att min vilja går igenom.
- Resultatet är mycket viktigt för mig.
- Hellre snabba effektiva beslut än långa diskussioner.
- Jag gillar rak och tydlig kommunikation. Säg vad du menar.
- Jag blir mycket irriterad när det inte händer något.
- Jag ogillar att ta order från andra.
- Om vi inte uppnår de mål vi satt upp blir jag mycket irriterad.

INSPIRATÖR

- Jag är spontan och gillar beslut som känns rätt.
- Jag drivs av engagemang och ett brinnande intresse.
- Jag kan vara flexibel och kan gå med på andras förslag bara det känns rätt.
- Jag berömmar gärna andra när jag tycker det har gjort något bra.
- Jag ser ofta positivt på saker även när det går lite trögt.
- Jag har inga problem med att ta order från andra bara jag inte blir utnyttjad.
- Jag blir ofta irriterad på diskussioner om småsaker.

LYSSNARE

- Jag är ganska lugn och gillar att tänka efter innan jag tar beslut.
- Jag tycker det är viktigt att alla i gruppen får vara med och säga sitt.

- Jag brukar inte hetsa upp mig i onödan.
- Jag ställer gärna upp för mina kamrater och brukar inte bryta mina löften.
- Jag tycker det är onödigt att ta för snabba ogenomtänkta beslut.
- Jag blir irriterad när vi inte hinner klart med det vi har bestämt.
- Jag tycker inte om när folk inte tar sig tid att lyssna på mig och andra i gruppen.

DEN ORDNINGSAMME

- Jag gillar när det är ordning och reda i projektet.
- Tydliga regler för vad som gäller är viktigt för mig.
- Jag tar gärna beslut bara vi har tydliga riktlinjer för hur vi ska gå vidare.
- Det är viktigt att diskutera och komma överens om detaljerna.
- Jag blir irriterad på "flummiga" resonemang och idéer.
- Jag tycker inte man ska blanda in för mycket känslor i ett projekt.
- Jag blir irriterad om vi inte har en tydlig plan på vad vi ska göra i projektet.

Diskutera i gruppen

1. Vilka roller fick flest 3:or av dig? Vilken roll ligger närmast din personlighet?
2. Hur ser fördelningen ut mellan de olika rollerna i gruppen?
3. Vilka problem kan uppstå om många känner igen sig i samma roll? Ge exempel på hur man kan stötta och peppa de olika rolltyperna? Vad kan man störa sig på? Ge exempel på konflikter som de olika rolltyperna kan ge upphov till. Hur kan ni i gruppen samtala om de olika rollerna för att skapa ett bättre arbetsklimat i gruppen?

Konfliktlösning i grupp

När man arbetar i en grupp uppstår ofta olika typer av konflikter. Det kan handla om sakfrågor, personligheter som inte går ihop, värderingar som är olika eller att man har olika syn på hur projektet ska styras. Det kan vara värt att träna på att hantera konflikter innan de uppstår. På så sätt kan man vända en konflikt från nederlag till något positivt. Genom att direkt ta hand om problem och missförstånd som uppstår kan gruppen gå stärkt ur konflikten.

Här följer tre olika dilemman samt en modell för att hantera konflikter. Läs igenom händelserna (alternativt spela upp) och diskutera tillsammans hur konflikten kan lösas med hjälp av frågorna i konfliktlösarmodellen.

Dilemma 1:

Soran ska arbeta i ett projekt tillsammans med fyra andra klasskamrater. Men han är inte speciellt intresserad av projektet, han tycker det är ganska trist. Han bryr sig egentligen inte om vare sig projektet eller de övriga i gruppen. Det händer att han kommer sent, glömmer saker och uppvisar en allmänt trött attityd. Dessutom försöker han få med sig två andra i gruppen.

Dilemma 2:

Anya ska arbeta i ett projekt tillsammans med fyra andra klasskamrater. För Anya är det här projektet hennes stora utmaning. Genom projektet får hon äntligen chansen att visa sina höga ambitioner. Hon tänker få sin vilja igenom till varje pris. Hon är irriterad på att de andra i gruppen inte verkar ha samma driv som hon.

Dilemma 3:

Simon ska arbeta i ett projekt tillsammans med fyra andra klasskamrater. Hans största problem är att han är så blyg och vågar inte säga ifrån när han tycker något är fel. Han känner sig otrygg och osäker i gruppen. De andra i gruppen verkar ha så många bra förslag och smarta lösningar på vad som ska göras. Han får inget utrymme och drar sig tillbaka.

Konfliktlösarmodellen

Gå igenom konflikten med hjälp av de här frågorna:

1. Vad är det egentliga problemet?

Beskriv vad problemet handlar om. Varför är det ett problem? På vilket sätt drabbas personer i gruppen och arbetet med projektet?

2. Vad finns det för orsaker, förklaringar till problemet?

Varför har det här uppstått? Är det någon som har större ansvar till det än någon annan? Vad kan det finnas för orsaker till personens beteende?

3. Tänkbara lösningar.

Ta fram några förslag på hur problemet kan lösas. Försök att se på situationen ur olika personers perspektiv. Vilka åtgärder kan bidra till en lösning?

4. Rangordna de olika lösningarna.

Vilka lösningsförslag är bäst för gruppen? Vilka lösningsförslag är mest rimliga, vilket har störst chans att lyckas? Kanske kan flera lösningsförslag tillsammans bli ett fungerande alternativ.

5. Bestäm och gå vidare.

Ta ett gemensamt beslut om hur ni ska gå vidare. Formulera ett samlat beslut som alla i gruppen kan komma överens om. Här är det viktigt att lyssna och acceptera att det finns olika sätt att lösa problemet. Målet är att ta ett beslut som gynnar gruppen och projektet.

Ett kaotiskt möte

Att spela upp och genomföra ett kaotiskt möte kan vara ett roligt sätt att diskutera hur ett bra samarbetsklimat kan skapas i en grupp. En övning för 5–8 personer.

Uppgift

Gruppen ska spela upp en påhittad situation, där ett möte går åt skogen. Ni agerar tillsammans elevrådet på en skola som ska försöka komma fram till ett gemensamt beslut.

Situation

Det finns en summa pengar att spendera på något som ska förbättra skolan. Elevrådet har fått i uppgift att ge ett förslag på vad pengarna ska användas till. Tiden är kort och ni måste enas om vad det är som pengarna ska läggas på. Alla vill olika saker.

1. Dra en åsikt

Skriv numrerade lappar från 1 – 8. Vik ihop, blanda och dra varsin lapp. Du har åsikten som hör till ditt nummer:

1. Pengarna ska gå till en skateboardramp.
2. Pengarna ska gå till att rusta upp den sunkiga kafeterian.
3. Pengarna ska gå till inköp av nya basketbollar.
4. Pengarna ska gå till en klassresa för treorna.
5. Jag bryr mig inte.
6. Pengarna ska gå till att köpa in nya datorer.
7. Pengarna ska gå till att rusta upp biblioteket
8. Pengarna ska gå till en aktivitetsdag för alla elever på skolan.

Fortsättning på nästa sida!

2. Dra en egenskap

Skriv numrerade lappar från 1 – 8. Vik ihop, blanda och dra varsin lapp. Du har egenskapen som hör till ditt nummer:
Obs! Berätta inte vad du fick för lapp!

1. Jag lyssnar inte när någon annan pratar.
2. Jag tar kritik som en personlig förolämpning.
3. Jag avbryter de som pratar för att få säga mitt.
4. Jag försöker få slut på mötet så snabbt som möjligt genom att köra över andra.
5. Jag tycker att det de andra säger är ointressant.
6. Jag ändrar åsikt hela tiden, och kan inte bestämma mig för vad jag tycker.
7. Jag vill hellre prata om annat än det mötet handlar om.
8. Jag är övertygad om att ingen lyssnar på mig.

3. Genomför mötet

Sätt en klocka på tio minuter. Försök efter förutsättningarna att komma fram till ett gemensamt beslut. Alla utgår ifrån sin inriktning och sin egenskap. När tio minuter har gått, så avslutas mötet oavsett om ett beslut har fattats eller inte.

4. Diskutera

- Hur blev stämningen på mötet?
- Fick gruppen igenom ett beslut?
- Vad var problemen i scenariot?
- Hur var stämningen i gruppen?
- Vad är ett bra möte på riktigt?
- Vad hade behövts för att rädda det här mötet?
- Vad finns det för metoder att tillgå om möten inte fungerar?
- Är det någon i gruppen som varit med om ett riktigt dåligt möte på riktigt? Vad hände?
- Hur hade det kunnat vändas till något bra?

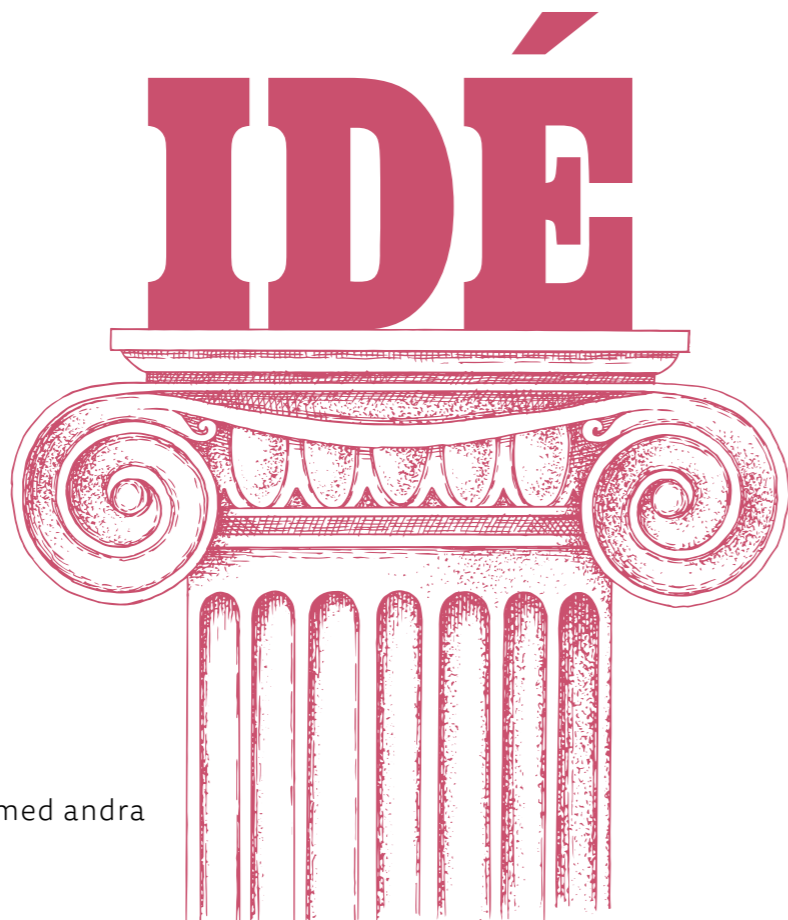

Kreativa arbetsplatser

Att vara kreativ, aktiv och förverkliga idéer är något som efterfrågas och behövs överallt. Arbetsplatser där det skapas en kreativ arbetskultur och där det finns former för att ta tillvara medarbetarnas idéer är ofta både attraktiva arbetsgivare och framgångsrika i sin verksamhet. Det finns många metoder för att skapa en kreativ och bejakande arbetsmiljö.

Kreativttsladdare och kreativitetskvaddare

En grupp organisationspsykologer har undersökt varför vissa arbetsplatser präglas av nytänkande, flexibilitet och samarbete medan andra har en kultur av bevarande, stelbenthet och konkurrens. De kom fram till att det går att förklaras med om det dominerande förhållningssättet på arbetsplatsen är präglad av *kreativttsladdare* eller *kreativitetskvaddare*.

Kreativttsladdare

Flexibilitet - flera vägar

"Om vi gör så här öppnas nya möjligheter"

Nytänkande

"Hur kan vi förbättra?"

Rishtagande

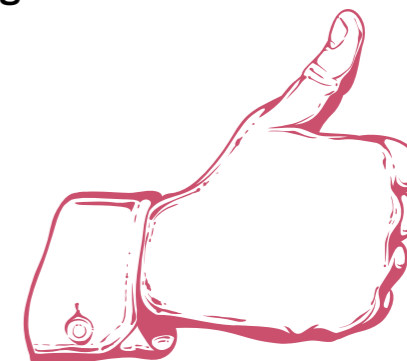
Samarbete

Öppenhet

"Skratta åt sina misstag"

Demokratisk

"Medbestämmande"

Kreativitetskvaddare

Stelbenthet - en väg

"Det kommer inte fungera"

Bevarande

"Vi gör som vi brukar"

Försiktighet

Beroende

Konkurrens

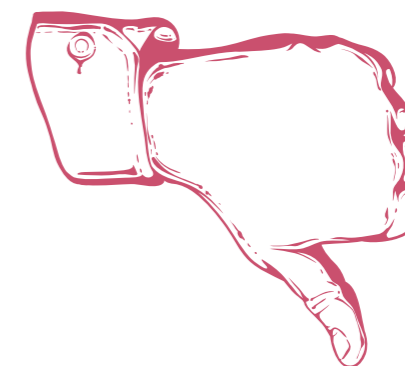
Misstro

"Vara på sin vakt"

Auktoritär

"Kontroll"

Okunskap

Källa: Brodin m fl (red) Kreativitet - teori och praktik ur psykologiska perspektiv (Liber)

Intervju med **Julia Schabbauer**, frilansmusiker och vice ordförande i Musikerförbundet Avdelning Väst

Hur kom det sig att du startade ditt företag?

Jag hade pluggat färdigt och skulle börja arbeta som musiker när jag märkte att för att kunna ta betalt var jag mer eller mindre tvungen att ha eget företag.

Hur kom det sig att du blev fackligt aktiv?

Jag gick med i Musikerförbundet för att jag såg deras affisch om instrumentförsäkring på min dåvarande skola och blev nyfiken. Väl som medlem hörde facket av sig och frågade om jag ville engagera mig, de påpekade att facket är sina medlemmar och jag gick igång på det och möjligheten att påverka.

Vad är det bästa med att vara egenföretagare?

Friheten, jag bestämmer över min tid, mina prioriteringar och över vilken riktning jag och mitt företag ska ta.

Vad är det sämsta med att vara egenföretagare?

Att jag inte är intresserad av själva "företagandet", jag vill vara musiker men för att försörja mig som det behöver jag vara företagare och ha koll på saker som bokföring, företagsvård och vara den som ser över mina intressen när det gäller bland annat föräldrapenning, sjuk- och friskvård och försäkringar. När jag är anställd har jag ett skyddsnät med bland annat skyddsombud och en HR-avdelning på min arbetsplats, som egenföretagare har jag inte det utan behöver vara det åt mig själv och som tur är kan jag få hjälp av Musikerförbundet att vara det.

"Min erfarenhet är att vi egenföretagare ofta har mer rättigheter än vad vi tror."

Vad finns det för fördelar med att vara med i facket som egenföretagare?

En chef kan ju vara en person som man som arbetstagare litar på och kan anförtro sig till med sina funderingar och problem och ibland till och med få hjälp att lösa dem. Den personen är Musikerförbundet för mig. Har jag krångel med en kollega eller problem att komma upp på scenen för att jag behöver en ramp och det inte finns på plats tar jag hjälp av Musikerförbundet. De hjälper mig också vid löneförhandling och kontraktsskrivning, försäkringar, stipendier och fortbildning och att förbättra och göra min arbetsmiljö säker på alla möjliga sätt.

Vad är det viktigaste att tänka på för att bevaka sina rättigheter i arbetslivet som egenföretagare?

För mig är det viktigaste just att bevaka mina rättigheter och inte bara anta att jag inte har några, utan att stanna upp och ta det ett varv till innan jag skriver på något kontrakt eller går med på villkor som inte känns riktigt bra i magen. Min erfarenhet är att vi egenföretagare ofta har mer rättigheter än vad vi tror och genom att organisera oss och samarbeta så kan vi få ännu bättre rättigheter.

3.

Stöd att förverkliga projekt

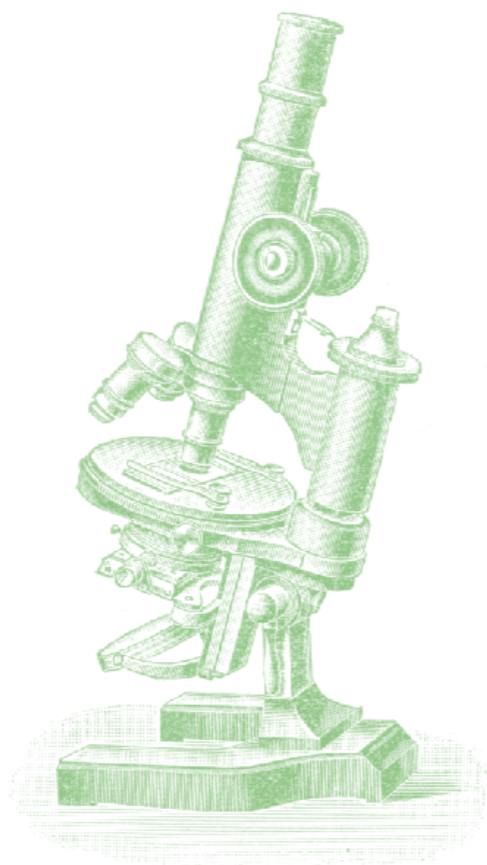
Nu har du lärt dig om idéer, och hur du kan utveckla dem. Du har också arbetat med gruppen och dess välmående och du har fått fundera på hur du ska få arbetet med en grupp att flyta på ett sätt så att alla mår bra.

Den här delen handlar om själva genomförandet av idén. I vilken form ska du arbeta med den? Hur ska du strukturera arbetet? Vad behöver du veta? Vad behöver du tänka på? Det är viktigt att du arbetar med rätt verktyg i alla typer av projekt; att mål och syfte med vad du vill göra är rätt formulerade. Det är inget som man plötsligt bara "kan", det kräver efterforskningar, misslyckanden och testande.

I den här delen vill vi ge en liten försmak på användbara metoder för att underlätta genomförandet av ett projekt. Mycket handlar om att själv inhämta kunskap, fråga människor som har den kunskap du behöver samt att söka fakta på nätet.

Den här delen handlar också om att lära sig att man faktiskt inte vet allt, att det finns metoder för att få överblick över det man behöver ta reda på för att kunna genomföra projektet. Att vara entreprenör eller tänka entreprenöriellt handlar lika mycket om att känna till sina begränsningar och hur man ska övervinna dem, som sina möjligheter.

Undersök ett projekt

Nu är det dags att få lite koll på verkligheten. I din närhet finns det säkert något intressant projekt kan vara värt att undersöka med entreprenörsglasögonen. Att hämta inspiration och kunskap från andras projekt och idéer är ett bra sätt att få grepp om hur realistiska och genomförbara ens egna idéer är.

Uppgift

Sök upp ett projekt eller någon verksamhet som du tycker är intressant. Det kan vara en nyöppnad affär, ett projekt i kulturskolan, en idrottsturnering, en konstutställning. Ta reda på vem det är som är projektledare, initiativtagare eller chef och be att få ställa några frågor. Gör gärna det här i grupp med olika projekt eller företeelser som ni undersöker, så att ni kan jämföra svaren sen.

Exempel på saker att fråga:

- Hur kom idén till projektet/affären/konserten till?
- Hur gjorde du för att få idén att bli verklighet?
- Hur lång tid tog det mellan idé och genomförande?
- Vilka hinder stötte du på längs vägen?
- Vad har varit roligast i genomförandet av idén?
- Vad har varit den största utmaningen?
- Vad är ditt bästa tips för någon som har en idé?

Planera projektet

Ett projekt har alltid en bestämd början, ett bestämt slut och mål som ska uppnås under projekttiden. När man sätter igång med ett projekt är det praktiskt att använda en *projektplan* för att strukturera arbetet. Fördelen med att planera projektet är att det blir tydligt vad som ska göras. Det är också viktigt att visa för utomstående (uppdragsgivare eller finansiärer), då de ofta vill se att projektet är genomförbart.

Det är viktigt att alla i projektgruppen är överens om projektets mål och arbetssätt. Projektplanen blir som en karta som ni ska följa under projektets gång.

Gör en SWOT-analys

När projektet planeras är det bra att göra en så kallad *SWOT-analys* för att identifiera de faktorer som kan påverka projektet, både i arbetsgruppen, med själva idén och från yttre omständigheter. I SWOT-analysen går ni tillsammans igenom projektets styrkor (strength), svagheter (weakness), möjligheter (opportunities) och hot (threats). Ta god tid på er i gruppen för att ta fram saker under varje rubrik där var och en i gruppen får ge sin bild av projektet.

STYRKOR	SVAGHETER
MÖJLIGHETER	HOT

Anpassa planen vid behov

Under projektets gång kan det hända saker som gör att ni måste justera planen. Efter genomfört projekt är det bra att stämma av och utvärdera projektet genom att gå igenom projektplanen tillsammans – vad har fungerat bra och vad kan ni lära er till nästa projektarbete. Om ni har uppdragsgivare eller finansiärer kommer de att vilja se vilka resultat som projektet har haft och hur dessa resultat leder till det uppsatta målet. För att kunna presentera detta är det viktigt att planera hur resultatet ska mätas under hela projektets gång.

Projektplan – ett förslag

Här är några rubriker som kan ligga till grund för en projektplan.

Projektamn. Ett projektnamn är viktigare än man tror, det är det första sättet att fånga någons uppmärksamhet och intresse för projektet. Det är bra om namnet är kort, lätt att kommunicera och ger en tydlig bild av vad projektet går ut på.

Bakgrund. För att kunna skriva en bakgrund behöver man göra research kring den projektidé man har valt. Beskriv bakgrunden till varför projektet bör genomföras, och vilken situation ni vill lösa genom att genomföra projektet. Beskriv kort om och vad som finns eller har gjorts tidigare inom liknande områden. Beskriv era egna kunskaper, vilka erfarenheter och resurser ni har inom området.

Målgrupper. Oavsett om man uppfinner en ny idé, säljer något eller vill göra en samhällsinsats riktar sig alltid ett projekt

till en eller flera specifika målgrupper. Det är bra att beskriva målgrupperna så noga det går (ålder, kön, bakgrund, intressen). Beskriv vilken eller vilka som är den direkta målgruppen för projektet och vilken eller vilka som är den indirekta målgruppen för projektet. Hit räknas alla som på något sätt påverkas av projektet, till exempel via sociala medier.

Övergripande syfte. Det övergripande syftet ger en bild av vad projektet bidrar till på lång sikt. Det vill säga den förändring projektet bidrar till utifrån den bakgrundssituation ni har beskrivit.

Projekt mål. Ett projekt mål är något som ska kunna mätas när projektet är avslutat. Vad ska projektet rent konkret uppnå? En bra modell för att få tydliga mål är att använda SMART-metoden. Det innebär att man går igenom varje delmål och ser om de är Specifika, Mätbara, Accepterade, Realistiska och Tidsbestämda.

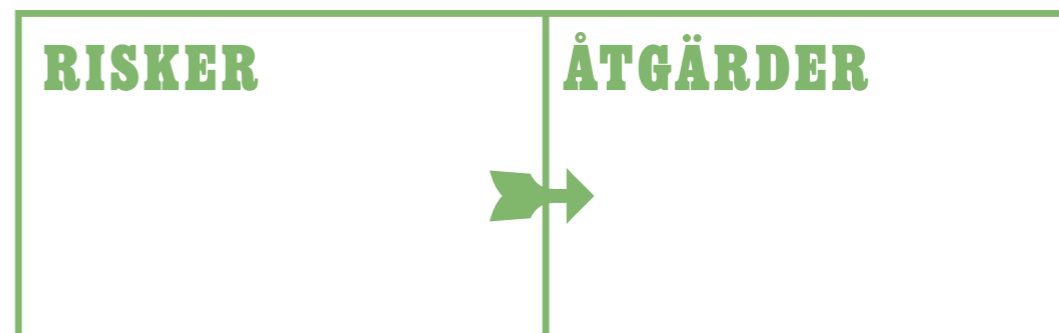
Med andra ord ska målen vara tydligt beskrivna, möjliga att mäta i siffror, accepterade av samtliga deltagare i gruppen, möjliga att genomföra och att de går att utföra under en bestämd tidsram. Skriv gärna ett huvudmål för projektet och två till fem delmål som leder till att huvudmålet förverkligas.

Genomförandeplan. Beskriv hur ni planerar att genomföra projektet. Hur ska arbetet gå till, vilka resurser ska ni använda, hur och när ska ni hålla möten, hur uppdaterar och mäter ni vad som hänt och hur hanterar ni eventuella kvitton och papper och så vidare.

Aktiviteter och tidsplan. Aktiviteterna är projektet! Beskriv alla aktiviteter som ska genomföras från det att projektet startar tills att det avslutas (specificera datum för start och avslutning). Tänk igenom aktiviteterna och i vilken ordning de bör göras. Många projekt misslyckas för att man glömt att skriva upp några av aktiviteterna, vilket leder till att det inte finns tid eller resurser för att genomföra dem.

Gör en noggrann tidsplan för när aktiviteterna ska påbörjas och avslutas, gör också en plan för vem eller vilka som ansvarar för att genomföra aktiviteten. Det finns enkla webbverktyg/applikationer som kan användas för att hela projektgruppen ska kunna följa och uppdatera aktiviteterna under projektets gång.

Risikanalyt. Vilka risker finns för att aktiviteter och mål inte kommer att kunna uppfyllas? Det kan vara yttre omständigheter eller risker inom projektgruppen. Vad kan ni göra för att förebygga och motverka dessa risker?

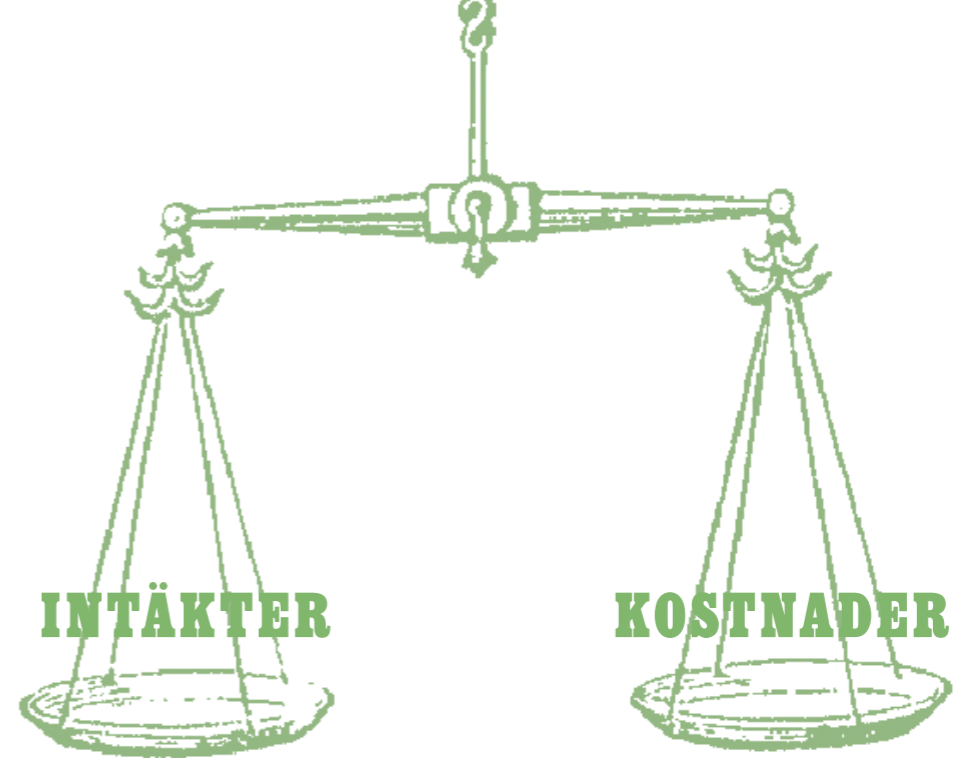

Utvärdering. Planera och beskriv utvärderingen utifrån mätbara resultat som aktiviteterna i projektet genererat. Beskriv både vilka kvantitativa (mätbara i siffror) och kvalitativa (mätbara i upplevelser) delar som ska utvärderas. Kvalitativa indikatorer kan fås via enkäter eller intervjuer, kvantitativa indikatorer kan fås genom att mäta hur många som deltagit, köpt något eller genomfört en aktivitet.

Uppföljning och redovisning. Beskriv hur projektets resultat ska redovisas, följas upp och om det ska leda till en bestående verksamhet. Hur ska det i sådana fall fortsätta och vem "äger" projektet efter att det har avslutats?

Budget. De flesta projekt kostar pengar att genomföra, oavsett om det är en uppdragsgivare som betalar projektet, om man betalar kostnaderna själv eller om man söker finansiering från någon annan aktör. Gör en budget utifrån de beräknade kostnaderna för varje aktivitet som ni skrivit upp. Beräkna sedan om det finns några övergripande kostnader som kommer att uppstå (t.ex. telefon, kontor). Ange också en mindre post för oförutsedda utgifter under projekttiden.

Gör också en intäktsbudget. Beräkna vilka övriga intäkter som projektet kan få (externa bidrag, biljetter, köpta produkter, insamlade pengar etc). Beräkna också vad era egna insatser är värda under projekttiden (från den dagen projektet startar tills att det avslutas) och lägg till dessa "egeninsatser".

Kostnader och intäkter ska alltid planeras så att de går jämnt ut, även om det är en uppdragsgivare som bekostar hela projektet. Om dessa siffror sedan stämmer med verkligheten är en annan sak, men det är en viktig detalj att noga följa dessa siffror under hela projektiden. Det kan göras genom att beräkna om varje aktivitet kostat lika mycket som man planerat. Därför är det viktigt att skriva upp dessa siffror i början. En uppdragsgivare eller finansiär kommer alltid att vilja ha en uppföljning på budget och en förklaring om några av kostnaderna eller intäkterna inte stämmer överens med budget. Försök också att beräkna när kostnader och intäkter förväntas inträffa så att projektet har likvida medel under hela projektiden.

Sammanfatta och presentera ert projekt

För att kunna förklara din projektidé för andra måste du kunna beskriva den på ett bra sätt.

Här är några tips:

BESKRIV PROJEKTIDÉN

- Försök att beskriva den med en mening.
- Hitta en bild som beskriver den.
- Hitta musik som passar till.
- Gör en logotyp.

SAMMANFATTA PROJEKTIDÉN

- Med tre ord.
- Med tre meningar.
- Beskriv idén kort från start till mål.

GÖR EN REKLAMFILM

- Sammanfatta det viktigaste med projektet där det tydligt framgår vad det går ut på.
- Skriv ett kort manus.

PRESENTERA PROJEKTIDÉN INFÖR EN GRUPP

- Gör en powerpointpresentation.
- Gör en förberedd muntlig presentation.
- Be om kritik och åsikter.

UNDERSÖK

- Hur marknadsför sig andra, liknande projekt?
- Hur syns man bäst i media/på stan/i skolan.
- Hur får man andra att också gilla idén?

4.

Att starta en verksamhet

Tidigare kapitel har handlat om idéer och hur du kan utveckla dem och om grupper och deras välmående. Förra kapitlet handlade om genomförandet av idén, hur ska du strukturera arbetet och hur du formulerar syfte och mål för ett projekt.

Det här kapitlet handlar om vad du ska tänka på när du tar steget till att starta en verksamhet. Kapitlet tar upp vilka olika företagsformer som finns och hur du kan göra för att skapa trygghet och goda arbetsvillkor även om du inte är anställd. Kapitlet tar också upp vad det kan vara bra att tänka på när du ska ta ett uppdrag och hur du gör för att anställa andra.

Min affär

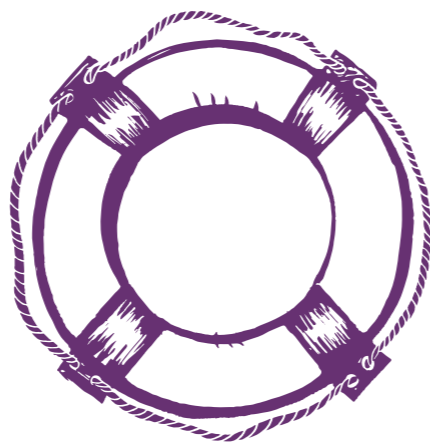
Hembakat

Trygghet i arbetslivet för egenföretagare och frilansare

Idag är det ganska svårt att få en fast anställning, speciellt om du är relativt ny i arbetslivet. Allt fler arbeten utförs av personer med kortare uppdrag som antingen arbetar på timanställning, använder fakturerings tjänster eller är egenföretagare.

På den svenska arbetsmarknaden görs mycket av arbetsvillkoren upp i förhandlingar mellan fack och arbetsgivare. I de kollektivavtal som förhandlas fram för en arbetsplats eller en bransch regleras till exempel löner, ledighet, arbetstider, försäkringar och pensionsinbetalningar. Även flera delar av vårt välfärdssystem som ersättning vid sjukdom, föräldraledighet och pension bygger på att folk har en anställning. Det finns därför stora utmaningar när det gäller att skapa trygghet i arbetslivet för den allt större gruppen som arbetar utan att ha en anställning. Detta är något som främst behöver lösas på den politiska nivån, men idag behöver den som inte är anställd göra aktiva val för att få en trygghet i arbetslivet som liknar den som gäller för dem som är anställda på ett företag med kollektivavtal.

Detta gäller för många olika yrkesgrupper och branscher, alltifrån it-konsulter och frilansmusiker till frisörer och matbud. För alla dessa skiljer sig villkoren från dem som har fasta anställningar. Men arbetsvillkoren skiljer sig också åt mellan egenföretagare i olika yrkesgrupper.

Varför blir man egenföretagare?

Det kan även finnas väldigt olika orsaker till att någon är egenföretagare. Vissa gör det för att de har en idé de tror på och vill jobba med, som kanske kan växa på sikt. Andra för att de uppskattar friheten att bestämma över var, när och hur de ska jobba och att vara sin egen chef. Ytterligare en grupp startar eget för att de har svårt att få jobb på ett annat sätt, eller att det helt enkelt är den enda sortens jobb som finns i den bransch de vill arbeta.

Oavsett anledning så är det vissa saker som det är viktigt att tänka på kring arbetsvillkor och arbetsmiljö om du är egenföretagare och du behöver göra aktiva val för att få bra arbetsvillkor och tillgång till samhällets trygghetssystem. En sak som det är viktigt att tänka på är att ta ut lön eftersom den ligger till grund för till exempel din ersättning vid till exempel föräldraledighet och pension. Att gå med i ett fackförbund som erbjuder medlemskap för egenföretagare kan vara ett bra sätt att få ett bra grundskydd med till exempel försäkringar.

Olika typer av företagsformer

Det finns en mängd olika sätt att bedriva en verksamhet på. Välj det som passar bäst utifrån dina behov.

Enskild firma

Enskild näringsverksamhet, eller enskild firma, är en företagsform som kan passa dig som ensam ska starta ett mindre företag. Du är själv personligt ansvarig för att avtal hålls och skulder betalas. Du måste samtidigt ha företagets ekonomi skild från din privata ekonomi. I en enskild firma finns inget krav på startkapital, den är dessutom enkel att starta.

Aktiebolag

Att starta ett aktiebolag kräver en insats på minst 25 000 kronor. Varje person som köper aktier i företaget kan också förlora de pengar som de har satt in. Ett aktiebolag blir en juridisk person i och med att det registreras hos Bolagsverket. En juridisk person kan själv bland annat teckna avtal, ha anställda och äga saker. Aktiebolag ger ett stort skydd för dig som privatperson, med en klar skiljelinje mellan företaget och dig som ägare.

Ekonomisk förening

En ekonomisk förening driver ekonomisk verksamhet som medlemmarna deltar i och drar nytta av. Föreningen bildas av minst tre personer eller företag. Varje medlem ska betala en insats till föreningen och eventuellt en årlig medlemsavgift. I stadgarna ska det framgå hur mycket medlemmarna ska betala. Medlemmarna är inte personligt ansvariga för föreningens skulder, men däremot kan de förlora den egna insatsen.

Varje medlem har i regel en röst. Man brukar säga att föreningar bygger på demokrati och ansvarstagande. Ekonomisk förening är också ett sätt att garantera att inflytandet stannar kvar hos de som är närmast berörda.

Ideell förening

Det finns ingen särskild lag som reglerar ideella föreningar. Det namn som den ideella föreningen bedriver näringsverksamhet under kan registreras hos Bolagsverket. För att en förening ska vara ideell krävs att den har ett ideellt ändamål. Sådana ändamål kan vara religiösa, välgörande, vetenskapliga eller politiska.

Kooperativt företag

Ett kooperativt företag är ägt av sina medlemmar och passar dig som vill driva företag tillsammans med andra. I ett kooperativ kan flera företagsformer ingå. Det vanligaste är ekonomisk förening, eftersom det passar för dem som vill driva verksamhet tillsammans på ett demokratiskt sätt.

Handelsbolag

Ett handelsbolag ska ha två eller flera delägare som kan vara fysiska eller juridiska personer. För att ett handelsbolag ska kunna starta måste delägarna avtala med varandra om att gemensamt driva näring i bolagsform. I ett handelsbolag är delägarna personligt ansvariga för företagets avtal och skulder. Ansvar är solidariskt. Det innebär att den som har en fordran på företaget kan kräva betalning av hela beloppet hos vem som helst av delägarna.

Faktureringstjänster

Om du ska ta uppdrag hos uppdragsgivare som kräver fakturering och inte vill eller har möjlighet att starta upp ett företag eller en förening finns faktureringstjänster eller egenanställningsföretag som ett alternativ. Du är då anställd hos dem under uppdraget och de sköter administrationen, som fakturering, lön och skatter.

Tänk på det här innan du startar din verksamhet

1. Vad är viktigast för mig? Att jobba med andra, att jobba utifrån mina värderingar, eller att verksamheten ska växa på sikt? Välj den verksamhetsform som passar bäst utifrån dina behov.
2. Hur många arbetstimmar per vecka är det rimligt att jag lägger på min verksamhet?
3. Vilken del av verksamheten tycker jag är roligast att syssla med? Hur kan jag få hjälp med de mindre roliga delarna?
4. Hur stor del av min inkomst är det troligt kommer från min verksamhet? Behöver jag kombinera det med något annat? Vad är i så fall en bra kombination av sysselsättningar?

Ta reda på mer

bolagsverket.se

Bolagsverket har en omfattande sida med information om vad som gäller om du ska starta företag. Här finns också länkar till blanketter och alla fakta du bör känna till när du ska starta en verksamhet.

verksamt.se

En sida från Bolagsverket, Skatteverket, Tillväxtverket och Arbetsförmedlingen med tydlig information och tips för dig som vill starta företag.

coompanion.se

Coompanion är företagsrådgivaren när människor vill starta eget tillsammans.

Lagar och avtal i arbetslivet för egenföretagare

I Sverige finns flera viktiga lagar på arbetsmarknaden, till exempel lagen om anställningsskydd (LAS), lagen om medbestämmande i arbetslivet (MBL), arbetsmiljölagen (AML), diskrimineringslagen och jämställdhetslagen. Dessa gäller alla som jobbar i Sverige oavsett om de är anställda eller egenföretagare. Men mycket kring arbetsvillkor och arbetsmiljö regleras i kollektivavtal som förhandlas fram mellan fack och arbetsgivare. Till exempel försäkringar, ob-ersättning, sjuklön, pensionsinbetalningar och semester. Som egenföretagare behöver du själv se till att du får tillgång till detta. Ett enkelt sätt att göra det på är att vara med som egen företagarmedlem i ett fackförbund. Då ingår oftast ett försäkringskydd och ett nätverk med andra i samma situation.

Några av de fackförbund som erbjuder medlemskap för egenföretagare

Unionen

Unionen erbjuder medlemskap för egenföretagare som jobbar som tjänstemän på kontor.

unionen.se

DIK

DIK erbjuder medlemskap för egenföretagare inom kultur, kommunikation och kreativ sektor.

dik.se

SSR

Akademikerförbundet SSR erbjuder medlemskap för egenföretagare som är socionomer eller samhällsvetare.

akademssr.se

Musikerförbundet

Musikerförbundet erbjuder medlemskap för egenföretagare som arbetar inom olika delar av musikbranschen

musikerforbundet.se

Vem sätter din lön som egenföretagare?

I Sverige finns inga lagstadgade minimilöner, utan lönen görs upp i förhandlingar mellan fack och arbetsgivare. I många kollektivavtal finns fastställda nivåer för löneförhöjningar vars tillämpning sedan förhandlas lokalt på arbetsplatsen. Som egenföretagare är du själv den som sätter din lön. Men ofta har du flera olika arbetsgivare som du gör upp om ersättning och villkor med. Inför dessa förhandlingar behöver du fundera på vad som är en rimlig ersättning för det arbete du utför. Ofta finns rekommenderade ersättningsnivåer från fackförbunden inom branschen som kan vara till hjälp.

Som egenföretagare behöver du själv stå för *sociala avgifter, arbetsgivaravgifter, semesterersättning, försäkringar* och andra omkostnader. Detta bör avspeglas i den ekonomiska ersättning som ges för uppdraget.

Tänk på det här när du ska ta ett uppdrag

1. Går det att bli anställd? För vissa uppdrag går det att välja mellan att fakturera eller att vara anställd på kortare eller längre tid. Om det är fakturering som gäller kan det göras både genom ekonomisk förening, enskild firma och aktiebolag. Ytterligare ett alternativ är att använda en fakturerings tjänst. Välj det som är bäst utifrån dina behov.
2. Vad är rekommenderad ersättning för den här typen av uppdrag? Kolla på riktlinjerna från fackförbunden i din bransch. Eller kontakta ditt förbund om du är medlem.
3. Finns det ett kollektivavtal hos uppdragsgivaren eller för branschen? Vad står det i det om till exempel semester, ob-ersättning och pensionsinbetalningar? Gäller detta även den som är uppdragstagare?
4. Om du fakturerar bör arbetsgivaravgifter och sociala avgifter räknas in när du sätter ditt pris.
5. Skriv en lista på allt som ingår i uppdraget, till exempel förberedelser och efterarbete. Ta betalt för alla delar som ingår i uppdraget.
6. Kolla upp vilka momsregler som gäller för din bransch.

Om du blir erbjuden en lägre ersättning än fackens rekommendationer

1. Ge alltid ett motbud. Om uppdragsgivaren är intresserad av att anlita dig är de ofta beredda att förhandla om ersättningen.
2. Vad är den lägsta ersättning du kan tänka dig att göra uppdraget för? Gå aldrig under den gränsen.
3. Finns det något förutom den ekonomiska ersättningen som gör detta uppdrag extra attraktivt för dig? Om det inte finns det så finns det ingen anledning att acceptera ett lägre pris för ditt arbete.
4. Våga säga nej till uppdrag. Acceptera inga skambud.

NEJ!

Arbete åt plattformsföretag

I den så kallade gigeekonomin anlitas du för kortare uppdrag som förmedlas genom digitala plattformar. Detta är vanligt inom serviceyrken som till exempel taxiförare och matbud, men sprider sig till allt fler områden. Det är vanligt att uppdragstagarna använder sin egen utrustning och tvingas konkurrera med varandra om uppdragen. De blir ofta betyg-satta av kunderna vilket kan styra hur många uppdrag de får i framtiden.

Många som arbetar åt plattformsföretagen gör det på heltid men erbjuds inte anställningar utan är mer eller mindre tvungna att bli egenföretagare eller använda sig av fakturerings-tjänster. Arbetsgivaransvaret är ofta otydligt. Vem ska till exempel facket teckna kollektivavtal med – fakturerings-tjänsten som betalar ut lön eller plattformsföretaget som leder och fördelar arbetet?

Ta reda på vad som gäller

Arbetsmiljön är ofta dålig och ersättningen låg. Vem som är ansvarig för arbetsmiljön och vad som händer om någon skadar sig är ofta otydligt. Arbetsvillkoren kan se väldigt olika ut beroende på vilket plattformsföretag du arbetar för. Villkoren kan även skilja sig åt för olika uppdrag inom samma företag. Det är därför extra viktigt att ta reda på vad som gäller om du ska ta uppdrag åt ett plattformsföretag.

Tänk på det här om du ska ta uppdrag åt ett plattformsföretag

1. Går det att bli anställd? Ett fåtal plattformsföretag erbjuder anställningar, men det vanligaste är att du erbjuds uppdrag som egenföretagare eller genom en fakturerings-tjänst.
2. Vad är den garanterade ersättningen per dag?
3. Hur många timmar behöver du arbeta per dag för att få ihop en inkomst som går att leva på?
4. Vilken utrustning behövs? Vem bekostar den och vad händer om den går sönder? Om du måste betala för din egen utrustning, hur mycket är du beredd att investera?
5. Har företaget kollektivavtal? Vad står det i det och vilka omfattas av det?
6. Vad gäller om du blir sjuk, eller om du skadar dig?
7. Görs inbetalning till tjänstepension?
8. Vad säger andra som arbetat åt företaget?
9. Vilken kontakt kan du ha med andra anställda?

Intervju med **Ugur Kucuksari** som arbetar som mopedbud på Foodora och är medlem i fackförbundet Transport.

Vilka är dina erfarenheter av att arbeta på Foodora?

Jag har en examen i ekonomi och IT från Istanbul och kom till Sverige för att studera. Under studierna så arbetade jag på Foodora under 12 månader. Min arbetsuppgifter var att leverera matvaror åt Foodora market på elmoped.

Vad är det bästa med ditt jobb?

Jag kan välja mina egna arbetstider, vilket passar bra för mig som kombinerar arbetet med studier. För mopedbuden på Foodora finns ett kollektivavtal som ger en viss nivå av villkor när det gäller lön, sjuklön, försäkringar och arbetstider. Det är fortfarande ett väldigt tufft jobb, men du har åtminstone vissa garantier.

Vad är det sämsta med ditt jobb?

Det är en tuff arbetsmiljö både psykiskt och fysiskt. Du arbetar själv hela dagen och det är som att du är osynlig. Kunder och andra du möter är oförskämda och bryr sig inte ens om att säga hej. Du känner dig inte som en människa.

Det är väldigt kallt att köra moped eller cykel från september till maj. Det kan även vara farligt att köra på isiga vägar i stadstrafik. Du är också under konstant övervakning från arbetsgivaren som kontrollerar att du tar ett stort antal beställningar, vilket leder till en stressig arbetsmiljö och ett högt arbetstempo. Grundlönen är låg och en stor del av

“Om det finns fackföreningar så blir företagen tvungna att uppföra sig.”

lönen är kommissionsbaserad, vilket innebär att du får betalt per genomförd beställning. Sjuklönen baseras på grundlönen, vilket gör att du inte har råd att vara sjuk. Du måste alltid acceptera beställningar. Annars rapporterar systemet automatiskt att du har 30 minuters obetald rast.

Om du vid något tillfälle tagit mindre än tre beställningar i timmen får du ett samtal följande vecka där du får höra att du presterar dåligt och att det kan påverka dina möjligheter att få ett förnyat kontrakt. Eller så drar de ned på antalet tilldelade arbetspass vilket påverkar din inkomst.

Du är medlem i fackförbundet Transport. Hur kommer det sig?

Jag blev upprörd över hur dåligt förarna behandlades. Vi fick inte ens använda samma toaletter som de som arbetade på Foodoras kontor. Jag tänkte att det bästa sättet att påverka det var genom facket. Jag tror på den fackliga idén med att arbeta tillsammans för att få till förbättringar av arbetsvillkoren. Den största orsaken till att vi har den nivå av rättigheter som vi har i dag är att det har funnits fackföreningar som kämpat för att få till dessa. Om det finns fackföreningar så blir företagen tvungna att uppföra sig.

Att anställa andra

Går det bra för din verksamhet kan du ha anställda, då blir du deras arbetsgivare och måste därför uppfylla vissa krav. För att kunna anställa måste du registrera ditt företag som arbetsgivare. I Sverige görs lönen upp i förhandling mellan fack och arbetsgivare och det finns oftast löneavtal som styr processen. Som arbetsgivare kan du uppmuntra dina anställda att bilda en fackförening som du sedan förhandlar med. Lönerna bör följa nivån i kollektivavtalen för din bransch. Du behöver även betala arbetsgivaravgifter, försäkring, sjuklön och andra förmåner för dina anställda. Ett smidigt sätt att se till att allt detta sköts är att teckna ett hängavtal till det dominerande kollektivavtalet i din bransch. Då är de som är anställda i ditt företag garanterade till exempel arbetsplatsförsäkringar, tillgång till företagshälsovård och inbetalningar av tjänstepension.

Vad är en bra chef?

Att ha en bra chef är något som många tycker är viktigt för att de ska trivas med sitt jobb. Vad som är en bra chef är väldigt personligt. Saker som brukar förknippas med en bra chef är att den är bra på att lyssna och uppmuntra medarbetarnas förslag och idéer och att den tar tag i problem. Samt har visioner och idéer för hur verksamheten kan utvecklas och förbättras och verktyg för att genomföra dessa. Det brukar också nämnas att det är viktigt att chefen ställer rimliga krav på de anställda och ser till att det går att kombinera arbete med privatliv. Samt att den försöker skapa gruppsamhörighet och teamkänsla.

Om du har anställda bör du fundera på vilken sorts chef du vill vara och vilken sorts arbetsplats du vill leda. Om du är din egen chef behöver du fundera på vilken sorts chef du vill vara för dig själv.

Tänk på det här när du ska anställa andra

1. Hur vill jag vara som chef och arbetsgivare?
2. Vilken sorts arbetsplats vill jag att min verksamhet ska vara?
3. Registrera dig som arbetsgivare.
4. Teckna ett hängavtal till det dominerande kollektivavtalet i din bransch.
5. Se till att det betalas in tjänstepension för dina anställda.

Lycka till!

